

CZU: [338.124.2 + 338.24](100)

TEORII ȘI POLITICI ANTICRIZĂ ÎN CONTEXTUL ECONOMIEI MONDIALE*Angela DOLGOPOL**Universitatea de Stat din Moldova*

În articol au fost trecute în revistă teoriile existente vizavi de fenomenul ciclicității economice. Astfel, au fost analizați factorii cauzali ai fluctuațiilor economice cu propunerea concomitentă a politicilor de macrostabilizare în viziunea diverșilor savanți. De asemenea, au fost evaluate perspectivele apariției unei noi crize în economia mondială și măsurile necesare pentru minimizarea riscurilor și diminuarea efectelor negative.

Cuvinte-cheie: *ciclu economic, fluctuații economice, criză mondială economco-financiară, recesiune, stagnare seculară, politici de macrostabilizare.*

THEORIES AND POLICIES TO COMBAT CRISES IN THE GLOBAL ECONOMY

In the article were presented the theories regarding the phenomenon of economic cyclicity. Thus the economic fluctuation factors together with macrostabilization policies in the view of various scientists were analysed. It also evaluates the prospects of the next crisis appearance in the world economy and the measures needed to mitigate the risks.

Keywords: *economic cycle, economic fluctuations, the global economic and financial crisis, recession, secular stagnation, macrostabilisation policies.*

Introducere

Investigațiile fluctuațiilor economice s-au aflat întotdeauna în vizorul savanților-economiști încă din timpurile Marii Depresiuni și până în epoca modernă. În prezent, aceasta rămâne a fi una dintre cele mai controversate și discutabile teme ale teoriei macroeconomice, în privința căreia nu s-a ajuns la un consens între reprezentanții diferitor curente de gândire economică. Dezbaterile cu privire la natura crizelor, a scenariilor de evoluție și a strategiilor de combatere a acestora constituie una dintre problemele-cheie macroeconomice. Importanța acestora rezidă în faptul că recomandările savanților se află la temelia elaborării politicilor economice anticriză. Ne-am propus să facem o trecere în revistă a teoriilor economice care explică originea ciclurilor economice.

Teorii ale fluctuațiilor economice

Una dintre cele mai cunoscute teorii ale evoluției ciclice este teoria keynesistă. Autorul ei a fost savantul britanic notoriu John Maynard Keynes. Teoria a apărut ca răspuns la imposibilitatea teoriei clasice de a explica magnitudinea și durata Marii Depresiuni din anii 1929-1933. Ea deplasează accentul cu privire la stimularea producției totale de la oferta factorilor de producție spre cererea agregată. Variabilă prioritară rămân a fi investițiile, care determină fazele ciclului economic. Totuși, J.Keynes le examinează în calitate de componenta cea mai flexibilă a cererii agregate ($AD=C+I+G+NX$).

Lipsa investițiilor sau insuficiența acestora poate prelunge perioadele de criză dincolo de limitele rezonabile și suportabile din punct de vedere social. Astfel, politicile economice active, în special cea fiscală, devin cruciale pentru stimularea cererii agregate (înlocuind lipsa cererii private) și pentru accelerarea scoaterii economiei din starea de recesiune prelungită. În rezultatul studierii fenomenului Marii Depresiuni Keynes a formulat cea mai importantă teză a teoriei sale, și anume – că sistemul economiei de piață nu dispune de capacitatea de autoreglare lentă. Din această cauză, statul trebuie să promoveze politici de macrostabilizare, menite să interacționeze în principal asupra cererii agregate cu scopul de a preîntâmpina crizele economice, utilizând pârghiile politicii bugetar-fiscale, creditar-monetare și externe. Analizele efectuate de Keynes în opera sa fundamentală *Teoria generală a folosirii mâinii de lucru, a dobânzii și a banilor* (1936) denotă că impozitele și cheltuielile ghuvernementale pot contribui la corijarea ciclului economic, impulsionează economia stagnantă și la restabilirea echilibrului economic dintre cererea și oferta agregată. Teoria keynesistă vizează termenul scurt în economie.

Adepti ai teoriei keynesiste au fost asemenea savanți notorii ca John Hicks, Paul Samuelson, Mundell-Fleming etc. Savantul John R.Hicks, laureat al Premiului Nobel (1972), în lucrarea sa *Keynes și clasicii*

(1937) fundamentează teoria echilibrului macroeconomic general. Concomitent el elaborează modelul IS-LM, care constituie interpretarea principală a teoriei „părintelui macroeconomiei”. Acest model exprimă „esența macroeconomiei moderne” conform opiniei unor specialiști în materie. Mulți specialiști în domeniul istoriei gândirii economice afirmă că politica macroeconomică keynesistă, promovată de țările Europei Occidentale, ale Americii de Nord și în Japonia în anii 50-60 este o implementare a ideilor teoretice ale lui Hicks.

Savantul american Paul Samuelson, cunoscutul autor al teoriei sintezei neoclaseice, remarcă rolul sintezei modelelor interne și externe. Analizând în particular ciclurile industriale în lucrarea sa *Economics*, acesta menționează: „Determinanta principală a ciclurilor: investițiile de capital depind de factorii exteriori (invențiile cele mai importante, creșterea populației în lume). Pe de altă parte, nivelul veniturilor de la noile investiții este condiționat, de asemenea, de starea economiei țării respective, adică de același ciclu. Perspectiva optimistă stimulează creșterea investițiilor, și invers” [1].

Ulterior, teoria economică a cererii a fost supusă criticii. În calitate de alternativă se elaborează teoria și politica economică a ofertei. Cele mai importante trăsături ale ei sunt:

1) renunțarea la doctrina lui Keynes, adică trecerea de la stabilizarea pe termen scurt la stabilizarea pe termen mediu, astfel oportună devine metoda neoclasică a economiei. Totuși, această politică încă nu obține rezultate definitive;

2) accentul este pus pe măsurile de sporire a ofertei, dar, conform aprecierilor, mecanismul creșterii producerii potențiale acționează încet;

3) reducerea impozitelor care stimulează acumularea și munca, capabilă să sporească productivitatea factorilor menționați.

Printre adepții viziunii respective se numără și autorii teoriei suprainvestirii. Adepții ei sunt asemenea savanți ca Jozef Schumpeter, Cassel, Wicksell, Fr.A. Hayek. Spre deosebire de teoriile anterioare, teoria suprainvestirii accentuează rolul ofertei în evoluția ciclică a economiei. Conform acestei teorii, derularea ciclurilor economice este determinată de evoluția ofertei factorilor de producție. Astfel, cererea agregată este irelevantă, fapt confirmat și de legea debușelor a lui Say [2].

A fost obținut un consens între autori în privința explicării factorilor de intrare în faza de recesiune, și anume:

- pentru a fi finalizate, proiectele investiționale necesită transferuri permanente de resurse;
- intrarea în faza de recesiune intervine în rezultatul dificultăților în realizarea acestor transferuri pe măsură ce prețul factorilor de producție crește, ei fiind concentrați în industriile producătoare de bunuri de consum;
- marjele de profit sunt comprimate și investițiile intră în faza de declin;
- proiectele investiționale sunt stopate și partea preponderentă a capitalului investit este pierdută irecuperabil.

În sinteză se poate afirma că intrarea în faza de expansiune a ciclului se produce datorită unei combinații dintre scăderea prețurilor factorilor de producție și existența unor oportunități de investire. În particular, Schumpeter pune accentul pe necesitatea acumulării unei mase critice de invenții neexploatate, în care investițiile sunt în declin. Rezultă că inovația este motorul boom-ului.

La rândul său, teoria monetaristă (creatorii și adepții căreia sunt savanții Milton Friedman, Phelps etc.) s-a dezvoltat în contextul stagflației, în care au eșuat politicile de stimulare continuă a cererii agregate de origine keynesistă. Aceasta explică factorii cauzali ai fluctuațiilor economice prin creșterea excesivă a masei monetare și a creditului în faza de expansiune. Potrivit teoriei respective, ciclul economic este un fenomen de origine monetară, provocat în special de erorile autorităților responsabile de politica monetară. Astfel, rolul ofertei agregate este readusă în prim-plan, inclusiv:

- nivelurile medii ale ocupării și producției sunt văzute ca fiind independente de cererea agregată;
- interacțiunea dintre cererea și oferta agregată determină fluctuațiile pe termen scurt în jurul nivelurilor medii ale acestora.

Totodată, teoria respectivă manifestă scepticism față de eficacitatea politicilor de macrostabilizare, afirmând că:

- politicile economice dispun de o acuratețe limitată, date fiind decalajele lungi și variabile ce țin de:
  - a) disponibilitatea datelor statistice;
  - b) capacitatea de determinare a fazei ciclului economic;

- c) procesul de adoptare a deciziilor;
- d) particularitățile procesului legislativ;
- e) propagarea impulsurilor de politică macroeconomică către economia reală.

În final, monetariștii recomandă promovarea unor politici care să confere predictibilitate și stabilitate sistemului economic, și anume: promovarea independenței băncilor centrale și a regulilor de politică monetară în defavoarea comportamentului discreționar;

- lipsa activismului creează premise necesare pentru autoreglarea rapidă a sistemului economic.

O altă abordare ne oferă noua macroeconomie clasică și teoria ciclului real de afaceri (RBC), ale căror reprezentanți sunt Robert Lucas, Barro, Kydland, Prescott, Long, Plosser. Prin investigațiile lor acești savanți au sporit importanța ofertei agregate, diminuând-o până la dispariție pe cea a cererii. Cercetările respective au avut în calitate de ingrediente:

- ipoteza piețelor eficiente;
- flexibilitatea prețurilor și a salariilor;
- ipoteza așteptărilor rationale, elaborate activ de laureatul Premiului Nobel pentru anul 1995 Robert Lucas.

Ipoteza presupune un fapt cert: subiecții economici activează în cadrul circuitului economic în mod rațional. Atât agenții economici, cât și consumatorii acumulează și analizează informația, care le permite să-și formeze anumite așteptări în calea spre obținerea unor rezultate economice rezonabile ca rezultat al eforturilor lor. Bunăoară, savantul neoclasic Bohm-Bawerk menționa că dobânda este rezultatul așteptărilor raționale;

– critica lui Robert Lucas, care a menționat că măsurile de politică economică, preconizate de John Keynes, sunt orientate spre atingerea unui scop nereal – reducerea nivelului șomajului. Experiența economică a demonstrat că implicarea statului în activitatea economică conduce la creșterea ratei inflației, dar nu la scăderea nivelului șomajului, în special pe termen lung.

Teoria RBC explică ciclul de afaceri ca fiind provocat exclusiv de șocurile tehnologice de productivitate, precum și prevede următoarele ipoteze:

- ciclul intervine în rezultatul ajustărilor determinate de șocul tehnologic asupra deciziilor de alocare a factorului muncă, asupra timpului de punere în funcțiune a proiectelor investiționale, precum și asupra nivelului stocurilor;
- cererea agregată este complet irelevantă;
- modificările productivității pot interveni datorită schimbărilor tehnologice, modificării prețului petrolului sau a preferințelor consumatorilor;
- politicile macroeconomice nu au efecte reale, afectând doar nivelul prețurilor.

În cadrul unor critici aduse teoriei ciclului real de afaceri se pot menționa următoarele:

- comportamentul productivității nu depinde doar de elementele exogene ale șocurilor tehnologice, dar și de componenta endogenă;
- este imposibil a depista unele șocuri tehnologice, susceptibile să provoace fluctuații ciclice de dimensiuni observabile.

La interferență cu teoria ciclului de afaceri se prezintă și o teorie mai recentă, înaintată în anul 2010 ca dominantă pentru Premiul Nobel în Economie. Este vorba despre teoria obstacolelor pe piață, elaborată de către savantul american Piter Dimond și aplicată în condițiile pieței muncii de către savanții americani Dayl Mortensen și Cristofer Pissarides [10]. Astfel, de exemplu, P.Dimond explică cât de dificil le este în unele cazuri consumatorului și vânzătorului să se găsească unul pe altul. Soluționarea unor asemenea dificultăți ar contribui la crearea de noi oportunități pentru economie. Investigațiile savanților americani explică unul dintre cele mai interesante fenomene care persistă pe piața muncii – existența concomitentă a șomajului și a locurilor de muncă vacante. S-ar părea că patronul caută angajați, iar salariații – locuri de muncă, însă căutările pentru ambele părți sunt însoțite de pierderi de timp și de forțe. Ca rezultat, ele pur și simplu nu se găsesc una pe alta. Esența teoriei constă în faptul că în cadrul mai multor piețe interacțiunea consumatorilor și a vânzătorilor nu se produce într-un moment, dar după un anumit interval de timp. Aceasta creează obstacole pe piață. Pe asemenea piețe cererea provenită din partea anumitor solicitanți nu va fi satisfăcută, iar unii vânzători nu reușesc să-și vândă marfa. Astfel, pe piața muncii există concomitent și someri, și vacanțe.

La reducerea intervalului de timp necesar pentru căutare poate contribui utilizarea tehnologiilor bazate pe Internet. Ele sunt folosite pentru cercetarea noilor avataruri ale pieței: consumatorii pot compara prețurile la

diverse produse și servicii optând pentru cel mai bun mix de preț și calitate. Consumatorul poate alege, teoretic, dintr-un număr infinit de producători și vânzători. De asemenea, aceștia din urmă pot avea baze de date care să reflecte alegerile consumatorului. Prin închiderea acestui „cerc electronic” care leagă virtual consumatorul de producător sunt definite și îmbunătățite strategiile economice ale majorității companiilor „noi economii” [3].

Este foarte probabil că teoria nominalizată la Premiul Nobel va permite organelor de stat să conștientizeze ce măsuri de reglare a pieței muncii sunt binevenite și ce gen de politică economică este mai oportună. Este însă certă concluzia că alocațiile mai mari de șomaj sporesc durata acestuia.

În prezent, destul de recunoscută este și teoria neokeynesiană. La ea au aderat asemenea savanți economiști cunoscuți ca Jozef Stiglitz, Romer, Bernanke, Blanchard, Paul Krugman, Gregory Mankiw, B.Woodvart [4,5,7]. Această teorie, păstrând rigoriile modelelor neoclasice, le extind prin luarea în considerare a imperfecțiunilor piețelor. Este vorba de:

- rigiditatea prețurilor și a salariilor;
- concurența sau competiția imperfectă.

În lipsa flexibilității complete a prețurilor care să permită echilibrarea instantanee a piețelor, politicile economice se consideră din nou eficiente.

Este recunoscută importanța așteptărilor agenților economici și ale consumatorilor. Politicile de macrostabilizare pot fi eficiente chiar în lipsa acțiunii directe asupra variabilelor economice de interes, în măsura în care reușesc să confere un optimism crescut mediului de afaceri.

Fenomenul ciclicității a devenit obiectul investigațiilor științifice și pentru mulți alți savanți economiști, în special americani. Este vorba de cunoscutul futurolog Elvin Hansen, precum și de Larry Sammers, Brios Grinvald etc. Conform opiniilor lui Larry Sammers, noțiunea „stagnare seculară” a devenit populară în cercurile științifice după cel de-al doilea război mondial [14]. Cunoscutul savant E.Hansen, de altfel, ca și mulți alții, considera că fără de stimulentele existente în perioada războiului mondial economia va reveni la faza de recesiune, ceea ce nu s-a adevărat. Adepții acestei abordări au fost induși în eroare, comițând erori serioase în analiza macroeconomică. Toate aceste discuții reflectă faptul că nu există o unică teorie indiscutabilă a fluctuațiilor economice, fiindcă economia este supusă unor diferite genuri de șocuri. Capacitatea economiei de a se autorestabili sau de a se adapta depinde în principal de mediul economic creat de către stat într-o țară sau alta.

Cel de-al doilea război mondial a condus la migrațiunea unui număr mare de populație din zonele rurale în cele urbane și la reciclarea profesională a acestora. În acest mod migrații au însoțit dexterități profesionale necesare în economia industrializată. În plus, metodele selectate de finanțare a războiului au contribuit la îmbunătățirea stării financiare a menajelor și la extinderea bruscă a cererii în perioada postbelică [8].

O structură analogică a transformărilor (însă de data aceasta tranziția era de la creșterea economică bazată pe industrializare la cea bazată pe extinderea sectorului serviciilor) s-a produs în economie înainte de criza din 2008, fiind însoțită de necesitatea adaptării la fenomenul globalizării. Totodată, gestionarea proastă a sectorului financiar a condus la apariția unor datorii mari la membrii menajelor, fapt ce nu putea să nu influențeze ulterior negativ cererea agregată. Dacă e să ne referim la SUA, țară care a declanșat criza, administrația Obama a propus un set de stimulente, care însă au fost insuficiente pentru situația creată. Aceasta o menționa și Jozef Stiglitz în articolul său *Răspunsul la Itrilion \$* [13]. Reglarea neadecvată a sectorului bancar i-a făcut pe americani vulnerabili din punct de vedere financiar. Fără îndoială că existau și alte modalități de stimulare a cererii agregate, și anume:

- acordarea susținerii membrilor menajelor;
- restructurarea creditelor ipotecare;

– înlăturarea inegalității existente în societate, la care au contribuit administrațiile Clinton și Bush, micșorând considerabil impozitele pentru păturile avute ale populației.

Deciziile politice se iau întotdeauna în condiții de incertitudine, însă există unii factori mai posibil de estimat și, deci, de prognozat. De exemplu, anume creditele sectorului privat, și aume – ale băncilor mari, au devenit una dintre cauzele crizei din 2008-2009. De asemenea, era destul de prognozabil că instrumentele derivate ale pieței financiare, pe care este dificil a le controla, pot provoca criza financiară. Comisia de investigare a cauzelor crizei a constatat acest fapt.

Ca urmare a celor analizate este cert că:

1) economia țării putea fi refăcută mai lesne, dacă guvernul dispunea de un program mai bine planificat ce ar include anumite stimulente;

2) sectorul bancar, care este o sursă a potențialelor crize, fiind mai vulnerabil în fața speculațiilor, poate fi consolidat cu condiția că e mai bine gestionat;

3) cererea agregată putea fi mai rapid extinsă dacă nu exista un asemenea decalaj de venituri și dacă se promovează sistematic și ferm o politică de diminuare a acestuia.

Dacă e să ne referim la condițiile concrete ale Republicii Moldova, atunci referitor la evoluția veniturilor în conformitate cu Strategia Națională „Moldova-2030” se preconizează că în condițiile cele mai favorabile nivelul sărăciei în țară (pragul căreia constituie 5,73\$ pe zi) se va reduce de la 15,6% în anul 2015 până la 5,4% în anul 2030 [12].

Criza globală economico-financiară din anii 2008-2009 a devenit cel mai impunător stres-test încă din timpurile Marii Depresiuni. Totodată, ea a constituit cea mai majoră problemă a sistemelor sociale și politice după cel de-al doilea război mondial. Ea nu doar că a destabilizat și a pus în pericol piețele financiare și valutele, dar și a scos în evidență lacune solide în domeniul reglării și administrării acestora. Din cauza incapacității unor lideri de a depista cauzele și de a acționa prompt și adecvat, în următoarele decenii efectele recesiunii pot contribui la apariția altor crize – atât economice, cât și de alt gen. Pentru a fi pregătiți de deficiențele legate de globalizare și de progresul tehnologic, astfel încât să susținem dezvoltarea durabilă și echitabilă, este necesar de a ameliora considerabil activitatea institutelor de gestionare, precum și calitatea actelor normative atât la nivel național, cât și la cel internațional. Deocamdată n-au fost depuse eforturi suficiente în direcția respectivă, în special la ultimul nivel. Cu excepția activității unor organe regionale, precum Uniunea Europeană, administrarea financiară internațională în principal rămâne a fi neantrenată.

Dat fiind faptul că corijările parțiale ale sistemelor financiare vor contribui la intensificarea globalizării, acestea, în ultima instanță, vor agrava și mai mult situația din cauza presiunii exercitate asupra gestionării nu doar în domeniul finanțelor, ci și în alte sfere economice și tehnologice. Între timp, alocarea unor investiții impunătoare de capital, orientate spre asigurarea unor rate mai înalte ale profiturilor, foarte probabil va contribui la extinderea inovațiilor tehnologice, ceea ce va intensifica sistemele de reglementare în domeniul finanțelor și al tehnologiilor. Realizările tehnologice considerabile, provocate de politica banilor ieftini, pot conduce la schimbări atât de rapide ale piețelor, încât politica și modificările instituționale nu vor reuși să corespundă acestora. Pot să apară piețe noi ce oferă profituri mari pionierilor sau investitorilor, care beneficiază de situația creată. Așa s-a întâmplat înainte de criza din 2008. Noile instrumente financiare, ce se sprijineau pe tehnologii, au creat pentru unii agenți economici oportunități financiare. Regulatorii n-au reușit să corespundă inovațiilor, ceea ce a condus la apariția unor riscuri care au afectat întreaga economie [9].

Aceasta indică la deosebirea principală dintre criza globală a secolului XXI și Marea Depresiune. Din cauza extinderii sectorului financiar, într-o perioadă scurtă un mare număr de participanți vor beneficia de reglementarea insuficientă și de administrarea proastă, ceea ce va complica preîntâmpinarea crizelor. Situația se complică și mai mult din cauza că sistemele afectate de crizele actuale ies considerabil din jurisdicția unui anumit organ de reglementare. Ceea ce face și mai vulnerabilă gestionarea crizelor și complică pronosticarea lor, intensificând consecințele acestora, inclusiv impactul lor pe termen lung asupra societății și politicii.

Perspectivile evoluției crizelor

Crizele ulterioare pot interveni cel mai probabil din cauza sporirii naționalismului și a desconsiderării științei. Acestea pot fi de natură financiară. Ele pot avea atribuție la asemenea sfere ca migrația, comerțul, spațiul informațional, poluarea și modificarea climei etc. În toate aceste domenii instituțiile naționale și internaționale de administrare sunt slabe și ineficiente. Totodată, există subiecte autonome, asemeni unor grupuri de observatori independenți, care solicită transparență și responsabilitate în gestionare. Urmează de a elabora scenariile posibile de derulare a crizelor și de a pregăti planuri de acțiuni în cazul provocării unor șocuri în domeniile menționate. Noi trebuie să garantăm faptul că instituțiilor naționale le vor fi asigurate resursele și responsabilitatea necesară pentru a acționa.

Acest fapt complică nu doar procesul de preîntâmpinare a crizelor (nu în ultimul rând, deoarece creează oportunități pentru subiecte de a înșela sistemul și de a evita asumarea responsabilității), dar și posibilitatea de a reacționa adecvat la ele. Criza din 2008 este relevantă în acest sens, fiindcă ne-am remarcat prin faptul că am reacționat prost la situațiile excepționale. Este foarte posibil că analizând evenimentele în retrospectivă specialiștii în istoria economiilor naționale vor fi șocați de lipsa de perspectivitate la noi. Ei vor menționa că regulatorii economici erau strict orientați spre consolidarea sistemului financiar pe calea fortificării regimurilor naționale de supraveghere. Probabil că acesta a constituit un obiectiv important, dar în niciun caz unicul [9].

Din cauza unui termen foarte lung de promovare a politicii de stimulare monetară și de creștere considerabilă a datoriei de stat, guvernelor le-a rămas la îndemână un arsenal resrâns de instrumente de luptă cu următorul declin. Chiar dacă următoarea recesiune nu va fi atât de îndelungată, totuși guvernele țărilor vor fi mai pregătite pentru a o contracara în cazul în care vor recurge la o stabilizare a politicii monetare și concomitent vor lua măsuri de consolidare a bugetului de stat. Modelul german oferă învățăminte unui șir de țări în acest sens.

Dacă ne referim la politica bugetară, atunci constatăm că în majoritatea țărilor situația cu finanțarea de stat nu poate fi apreciată pozitiv, deoarece n-au fost efectuate reformele structurale necesare pentru a ține sub control creșterea cheltuielilor de stat prevăzute pentru fondurile de pensii, n-a fost liberalizată piața muncii etc. Aceste lacune ale politicii bugetar-fiscale au sporit presiunea asupra băncilor centrale.

Stimulentele formulate incorect sunt doar una dintre cauzele faptului că nici către anul 2015 economiile nu s-au revigorat complet. Din păcate, multiplele așteptări ale beneficiilor de la ratele scăzute ale dobânzilor nu s-au adevărit. Datorită politicii banilor ieftini, ratele dobânzii erau foarte reduse. Era de așteptat ca acest fapt să stimuleze guvernele să împrumute mai mult pentru a investi în infrastructură, în educație și în sectorul social. Din păcate, minunea nu s-a produs.

Concluzii

Există și trebuie promovată alt gen de politică, care să ne ofere speranța restabilirii creșterii economice durabile. Aceasta începe cu revizuirea principiilor economiei de piață cu scopul asigurării echității populației și a unor beneficii pe termen lung. Totodată, este oportună stăpânirea piețelor financiare printr-o reglare eficientă și prin crearea unui sistem de stimulente corespunzător. Strategia Națională „Moldova-2030” poate impulsiona accelerarea reformelor în țară. Aceasta prevede ca creșterea economică să se spijine pe investiții alocate în sfera productivă, menite să urgenteze crearea locurilor de muncă. Este oportun să depășim problemele demografice, să reorientăm migrația forței de muncă etc.

O măsură nu mai puțin importantă este creșterea considerabilă a investițiilor de stat în infrastructură, educație și tehnologii. Acestea pot fi finanțate parțial prin introducerea unor impozite pe ecologie. De asemenea, considerăm oportună stabilirea unor relații convenabile între agenții economici și instituțiile de învățământ care pregătesc pentru ei cadrele necesare. Statul urmează să încurajeze agenții economici în stabilirea acestor relații prin acordarea unor facilități, de exemplu, prin oferirea stagiilor de practică studenților. Exemplul țărilor occidentale, în particular al Germaniei, SUA, este elocvent în acest sens [11].

În urma trecerii în revistă a numeroaselor teorii ale fluctuațiilor economice constatăm că nu există o unică teorie a ciclurilor, fiindcă economiile țărilor sunt supuse diferitor categorii de șocuri. Capacitatea economiei de a se autoregla depinde de calitatea intervenției de stat și de justetea politicilor promovate. Cauza principală a crizei din 2008 a fost gestionarea proastă a sistemului financiar. De asemenea, regulatorii macroeconomici n-au reușit să corespundă inovațiilor, ceea ce a condus la apariția unor riscuri, fiind afectată întreaga economie. În perspectivă urmează a fi elaborate pronosticuri privind derularea crizelor și planuri de acțiuni pentru a contracara șocurile în asemenea domenii ca migrația, comerțul și spațiul informațional, poluarea și modificarea climei etc. Instituțiile naționale și internaționale trebuie asigurate cu resursele necesare pentru aceasta, totodată ele asumându-și responsabilitățile.

Consolidarea bugetară pe termen lung necesită în primul rând austeritatea cheltuielilor, iar reformele pieței muncii pot contribui cu timpul la extinderea ocupării.

Referințe:

1. SAMUELSON, P., NORDHAUS, W. *Economica în referate*. Chișinău: Basarabica, 1994.
2. USTIAN, I. *Laureații Premiului Nobel în economie*. București: Editura Uniunii Scriitorilor, 1999.
3. ȘTEFĂNACHI, B. *Filosofia noii economii*. Iași: Moldova, 2005.
4. MANKIW, G. *Principles of Economics*. Fourth edition. Mason: Copyright, 2007.
5. KRUGMAN, P. *Peddling prosperity*. New York: Norton, 1994.
6. WILLIAM, B., BARRY, T. *Lives of the Laureates*. Cambridge: MIT Press, 2004.
7. WOODWART, B. *Maestro: Greenpan's Fed and the American Boom*. New York: Simon&Scuster, 2001.
8. АНХАЙЕР, Г. Сто лет некомпететности. В: *Экономическое обозрение*, 2018, №37.
9. БОСКИН, М. Арсеналы для борьбы с рецессией исчерпаны. В: *Экономическое обозрение*, 2016, №39.

10. ГРИНКЕВИЧ, В. Нобелевская премия по экономике: не надо о кризисе. В: *Экономическое обозрение*, 2010, №37.
11. ГРОС, Д. *Уроки Германии*. В: *Экономическое обозрение*, 2013, №9.
12. КОВАЛЕНКО, И. *С верой в будущее*. В: *Экономическое обозрение*, 2018, №43.
13. СТИГЛИЦ, Д. Преодоление вековой стагнации. В: *Экономическое обозрение*, 2018, №33.
14. СТИГЛИЦ, Д., РАШИД, Х. Что тормозит мировую экономику? В: *Экономическое обозрение*, 2016, №6.

Date despre autor:

Angela DOLGOPOL, doctor, conferențiar universitar, Facultatea de Științe Economice, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: angela.dolgopol@gmail.com

ORCID: 0000-0003-4957-6329

Prezentat la 14.06.2019